

GRØNLAND OG FN

Af kontorchef *P. P. Sveistrup*

Når man har haft den glæde at være med i forhandlinger i De forende Nationer, der blandt andet vedrørte Grønland, er det naturligt at blive stillet over for spørgsmålet om hvilket indtryk, man gennem den lange tid har opnået. Det er klart, at man ikke er meget tilbøjelig hertil, fordi der i sådanne forhandlinger er elementer af fortrolighed, som jeg ville anse det for meget ulykkeligt at gøre et forsøg på at bryde.

Nu er der for det første gået meget lang tid, så alt, hvad der den gang måtte være hemmeligt, er gået over i historien, og der skulle således være en mulighed for at fortælle et eller andet. Jeg vil imidlertid holde mig totalt fra alt, hvad der har med politik at gøre, og kun indskrænke mig til at imødekomme et ønske om, inden jeg bliver for gammel, at fortælle et og andet om mine rent personlige indtryk. Længere kan jeg ikke imødekomme venlige ønsker.

Når man deltager i en lang række møder år efter år, kan det ikke undgås, at man bliver stillet over for bjerge af papir. Selv om der er meget af det, som er af mindre eller i hvert fald mere kortvarig interesse, bundfælder der sig alligevel i sindet et indtryk af, hvilke problemer mennesker kæmper med på de områder, hvor mennesker af forskellige racer mødes.

Det første, der slog mig, var, hvor beslægtede mange af de problemer, man stod over for, var. Uanset de mange store forskelle i kulturer og i økonomiske livsbetingelser der fandtes, mødte man dog, når man søgte at grave ned i det kæmpemæssige materiale, noget, der var fælles menneskeligt. Alt dette kom måske ikke frem på overfladen, men det lå ligesom i luften.

Det er selvfølgelig klart, at dette almenmenneskelige må give sig noget forskellige udtryk inden for de forskellige områder. Man kan således bemærke, at der var en betydelig forskel på de synspunkter, der blev lagt til grund i lande som England, Frankrig, Holland og Belgien, USA og Danmark. Det kunne være fristende at søge at give en mere dybtgående beskrivelse af de forskellige typer og søge at sætte dem i forbindelse med de forskellige nationalkarakterer, således at man kunne lære den engelske politik i modsætning til den franske o. s. v. nærmere at kende. En sådan

opgave skal jeg imidlertid holde mig fra, måske af den grund, at jeg ikke magter en sådan beskrivelse, men i hvert fald fordi man kunne komme til at fortælle noget, som det af særlige grunde ikke ville være opportunt at sige.

Derimod er der et enkelt moment, som jeg gerne vil hæfte mig ved, fordi det har gjort et dybt indtryk på mig, og det har været den forskel, der har været på områder, hvor man i de fleste henseender har ladet de pågældende mennesker udvikle sig i overensstemmelse med deres natur, og de områder, hvor man søgte at få mennesker af forskellige racer til at leve i nær kontakt med hinanden, således at den ene kultur overordnes den anden. De førstnævnte områder er vel de fleste, måske fordi klimaet ikke passer for europæere, der er vant til tempererede forhold, men der er også områder, hvor mennesker af forskellig kulturel oprindelse er kommet til at leve meget tæt op ad hinanden.

Som sådanne områder kan nævnes både den sydlige og den nordlige del af Afrika. Om begge områder må man vist sige, at de europæere, der har bosat sig ude, ved udrejsen har været præget af mere initiativ og måske mere karakter end de, der blev hjemme; en af hovedårsagerne til at drage ud har været ønsket om større personlig frihed og vilje til at leve sit eget liv.

Ved mine iagttagelser har jeg mindre lagt vægt på at studere forholdene i Sydafrika, der blandt andet adskiller sig fra, hvad man ellers kender, ved at der var to konkurrerende europæiske racer, hvorved hele problemstillingen blev mere kompliceret, og noget mere interesseret mig for forholdene i Nordafrika, og da ganske særlig Algier. Det vil vist være helt urigtigt at kritisere de franskmænd, der har begivet sig ud til det fremmede, rent bortset fra, at der selvfølgelig er brådne kar i alle lande, og der kan næppe være tvivl om, at de betænkninger om tilrettelæggelse af udviklingen, der udarbejdedes i årene efter den sidste krig, har stået på et meget højt kulturelt stade. Man vil næppe med nogen større ret kunne bebrejde det store frisindede franske folk ret meget. Helt fuldkommen er der jo ingen, der er, ikke mindst fordi man ikke ved, hvad det er at være fuldkommen.

Når man efter bedste evne søger at pløje de bjerge af dokumenter, som man bliver præsenteret for, igennem, og søger at få fat i de fælles træk, der i de sidste 20 år i meget høj grad har præget forholdene mellem racerne, må man forstå, at det drejer sig om noget meget centralt menneskeligt, der omend på forskellig måde er fælles for alle.

Mine lange og grundige overvejelser har fået mig til den opfattelse, at vel har mange repræsentanter for den hvide race ydet en endog meget stor og beundringsværdig indsats, og dette gælder på alle de områder, vi kender. Hvad er der ikke gjort på det sundhedsmæssige, det skolemæssige, det økonomiske og mange andre områder. Ja, der er vel efterhånden gjort så meget, at man i fremtiden vil komme

til at tale om den hvide mands kultur, som prægende for hele verdens menneskelige liv. Lyt bare til, hvad der fortælles om livet i en fjern afrikansk eller asiatisk landsby, det kan nok give noget at tænke på.

Selvfølgelig er der berettiget grund til at forvente, at hele den store ydelse er blevet modtaget med tak og glæde, tænk blot på, hvad ikke mindst De forenede Stater har ydet økonomisk. Man kan nok sige, at de rige har let ved at give, men det gælder dog vel ikke altid. Men der er ikke tvivl om, at mennesker i De forenede Stater har haft pungen åben.

Man kan hertil svare, at man nu engang ikke kan købe menneskers sind – menneskers sjæl, som man i gamle dage ville sige, men det skulle jo dog ikke forhindre, at der fra alle de mange, mange mennesker, der er blevet hjulpet, skulle lyde en tak, der ville kunne varme og glæde de, der har gjort indsatsen.

Disse forventninger er som bekendt ikke gået i opfyldelse, og dette skyldes, så vidt jeg efter mange års omhyggelige overvejelser kan se, at hele den hvide mands store beundringsværdige indsats i højere eller mindre grad og på mange forskellige måder har skåret forbindelsen mellem moder og barn over, eller i hvert fald har svækket hele den grundmenneskelige kontakt.

Det kan selvfølgelig med rette siges, at det har været nødvendigt for den hvide mand at skære kontakten mellem mor og barn over, når man vil give den unge generation del i vor efter vor egen opfattelse meget højtstående kultur.

Denne konflikt har man særlig fra barnet lærer at læse, og hvor det får en udpræget følelse af, at det kan noget, som forældrene ikke kan. Barnet får selvfølgelig en ganske særlig indstilling af at være vokset fra hjemmet ind i samfundet og kommer til at se på sin moder som et menneske, der repræsenterer et lavere kulturtrin.

Man kan med rette sige, at det er der ikke noget at gøre ved, det er en omkostning ved at modtage den hvide mands kultur, og det er i grunden ganske godt, at ungdommen når op på et højere kulturtrin og glemmer det, de har hjemmefra.

Man kan sige meget frem og tilbage om dette brud i menneskers allermest primitive forhold, men mon ikke man står sig ved i stedet for at spekulere frem og tilbage at studere det uhyre materiale, der findes om, hvad der faktisk er sket, og det har jeg da også i al beskedenhed forsøgt på. Den mest almene iagttagelse, jeg mener, man kan gøre, forekommer mig at være, at den halte og noget unaturlige opløsning af forholdet mellem mor og barn er, at den unge generation bliver mere eller mindre rodløs.

Som eksempel på, hvad jeg mener, er de tusinder af tilfælde, hvor unge afrikanere har forladt deres hjemlige landsby med alle de mange tilknytningsforhold til storfamilien for at søge et utvivlsomt bedre betalt arbejde i en af de mange havnebyer, der over hele Afrika skyder op med utrolig hastighed. En egentlig bolig efter vore

forhold er der kun relativt sjældent mulighed for, og det er ganske naturligt, at de unge søger gribe efter de halmstrå, der findes, for at overvinde deres ensomhedsfølelse og rodløshed.

Man kan måske betvivle rigtigheden af, hvad jeg her skriver, men man vil næppe kunne betvivle, at der i alle disse områder findes et fælles træk hos denne befolkningsgruppe, der har brudt stærkest med det, der ofte i al skrøbelighed bar den tidligere generations liv. Dette fælles træk, som man kan finde i en meget lang række af De forenede Nationers papirer, er væksten i antallet af kønssygdomme, væksten i alkoholforbruget og væksten i ungdomskriminaliteten.

Der er nogen, der vil bebrejde ungdommen alt dette og sige noget i retning af, hvad vi også kender andet steds: „Dengang jeg var pige, da var der piger til.“ Men en sådan dømmesygge over for ungdommen, ikke mindst i de hurtigt voksende havnebyer, hører efter min mening intetsteds hjemme. Man må snarere sige, at ungdommen er, som ungdom altid har været, men hele udviklingen har været af en så voldsom karakter, at der er for mange, der ikke har kunnet magte den.

Går man de enkelte beretninger igennem, forstår man også meget godt, hvad der er sket. Det er klart, at den ensomme unge, der kommer til den store by med al den megen sjov, kommer i gang med at leve et seksuelt liv, som de inderst inde ikke selv kan være glade ved. Heller ikke må det kunne undre, at der er mange unge, der har opdaget håbløsheden, søger trøst i flasken; man ved jo godt, at denne trøst findes, og man må ikke bebrejde den uerfarne unge, at han ikke ved, at trøsten er kortvarig, og at det antagelig bliver værre bagefter, og han hurtigere vil søge til den næste flaske. Det er heller ikke noget enestående tilfælde, at han ikke har penge til at betale med, og da han ved, at der sker så meget mærkeligt i det moderne samfund, føler han ikke nogen særlig anger ved at redde sig lidt af det, han synes under en retfærdig samfundsorden burde tilkomme ham, indtil han altså mærker, at det går helt anderledes, men det fører ofte til, at hans fremtid er blevet meget vanskeligere.

Hvad den hvide mands politik i retning af – ud fra selvfølgelig meget smukke bevæggrunde – har ført til i retning af at uddybe en kløft mellem mor og barn, er det selvfølgelig meget vanskeligt at udtale sig om; man skulle synes, at det må skabe en bitterhed, som vil vokse som årene går, men for de fleste er der vel endnu så megen respekt for den „hvide“ mand med deres økonomiske overlegenhed, at man i hvert fald foreløbig ikke kommer til at mærke ret meget til den, men jeg tror, at der rundt om i udviklingslandene lurer noget, som foreløbig bliver holdt tilbage af den store ydede hjælp og af den respekt, der fra gammel tid vises alle, der kommer fra de europæiske lande.

Disse få linier udtrykker selvfølgelig ikke alt, hvad der står i mange og lange rapporter, der er kommet fra De forenede Nationer, men de indeholder det væsent-

lige af, hvad jeg har fået fat i, og som har bundfældet sig gennem de mange år, der er forløbet.

Det vil måske endnu være rimeligt at nævne en erfaring, som jeg i årenes løb har gjort gang på gang, og det er den respekt, der har stået om Danmarks navn. De danske nød i de forsamlinger, jeg har deltaget i, en usædvanlig respekt, og denne respekt følte man både fra de europæiske lande og fra repræsentanterne for de lande, der for ikke alt for længe siden havde haft kolonistatus. Der var for en dansk repræsentant en vanskelighed ved, at man i perioden omkring 1950, hvor modsætningerne i Danmark om de grønlandske spørgsmål var store, ikke rigtig kunne komme til klarhed, om det var det gamle Grønland eller det nye Grønland, der nød særlig respekt, og der var for en dansk repræsentant ikke nogen særlig tilbøjelighed til at redegøre for, hvor uenige danskerne var indbyrdes.

Når man nu så længe efter søger at gøre rede for sig selv for, hvad der udadtil virkede så respektindgydende hos os, har det næppe været vor særlige intelligens; de danske, der har arbejdet med Grønland, har været af forskellig kvalitet, sådan er mennesker jo også andetsteds. Når vi nød så megen respekt, var det måske snarere en bred almenmenneskelighed, som de andre godt kunne se, selv om vi ellers ikke havde ret meget at prale af.

Denne respekt fik sit mest betydelige udtryk under forhandlingerne om, hvorvidt den internationale forsamling ville gå med til, at man indkorporerede Grønland i Danmark, noget man mig bekendt ikke havde accepteret andetsteds. At man fra dansk side skulle tænke på at undertrykke et endnu mindre folk, ansås simpelt hen for en umulighed, det var alle enige om.

Igennem mange år har jeg spekuleret på, hvad der lå bag ved den agtelse, som danskerne nød, og jeg er kommet til det resultat, at det har været et særkende for det danske grønlandsarbejde gennem århundreder, at man i meget høj grad nærrede respekt for forholdet mellem mor og barn. Der var hos mange af de mennesker i det grønlandske arbejde, som jeg personlig har kendt, en dyb respekt for dette allermost primitive menneskelige forhold, og jeg tror, at mange, der har kendt forholdet mellem racer forskellige steder på jorden, vil sige, at her er noget, der er vigtigt.

Jeg skal ikke nægte, at der kan nævnes mange eksempler på det modsatte, men det forhindrer ikke, at der har været noget særpræget i det, vi specielt kender. Denne betragtningsmåde understreges yderligere af, at man har kaldt de fra naturens side hårdeste områder, hvor mennesker har ført tilværelsen igennem, for de glade smils boplads. Det forekommer mig, at der var noget, som man burde stræbe efter at bevare, når man gik ind i en tidsperiode, hvor mennesker ret hurtigt skulle gå over fra at have bopladsen til at have verdensøkonomien til horisont.

Jeg er fuldstændig enig i, at efterkrigstiden måtte kræve mange og store reformer i Grønland, og at man fra dansk side har set meget stort og beundringsværdigt på, hvad det kostede de danske skatteydere. Men midt i alt dette er der noget, som efter mit skøn vil være af betydning at bevare, og det er det trygge forhold mellem mor og barn.

Jeg skal indrømme, at det i vor tid overalt er meget vanskeligt at bevare denne tryghed. Jeg tror, der er mange danske hjem, der kender noget til disse vanskeligheder. Og det kan ikke nægtes, at vanskelighederne er langt større i Grønland end i det øvrige Danmark. Springet fra det gamle til det nye er vel stort i Danmark, men det er meget større i Grønland, hvor alt det nye kommer endnu mere overvældende end her.

Det er derfor naturligt, at der vil gro mange vanskeligheder op. Jeg kender ikke så meget til de aktuelle vanskeligheder og til nutidens forhold i Grønland i det hele, men jeg føler mig, efter de erfaringer, jeg har gjort, ikke mindst i De forenede Nationer, overbevist om, at vi i forholdet mellem beboerne i det sydlige og det nordlige Danmark, i hvert fald om 10 eller 20 år, vil komme til at stå over for betydelige vanskeligheder, som jeg i hvert fald ikke kan regne med at komme til at opleve, men jeg kan i hvert fald nok have lov til at mene et og andet.

Det er efter min mening den største opgave for alle, der har et politisk ansvar, ikke alene at se på dagen og vejen og betragte de rent aktuelle opgaver og disses øjeblikkelige løsning, men også at forstå de vanskeligheder, der vil komme om ti eller tyve år, og træffe sine dispositioner således, at brodden på forhånd bliver taget af vanskelighederne.

Jeg vil derfor gerne, efter i over en menneskealder at have arbejdet med de grønlandske problemer, have lov til at lægge et godt ord ind for, at den grønlandske politik i den kommende tid tilrettelægges således, at trygheden i forholdet mellem mor og barn bevares bedst og helst uddybes.

I så fald vil man være i overensstemmelse med det bedste i tidligere tid i Grønlands politik og herunder yde et bidrag til løsningen af de problemer, der allerede nu findes, men tenderer til at blive stærkere i forholdet mellem de velhavende lande og udviklingslandene og dermed bidrage til en fortsættelse af den agtelse, den danske mentalitet hidtil har nydt både i Grønland og i de Forenede Nationer.